

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 614/2018-36

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. augusta 2019 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Mojmíra Mamojku v konaní o ústavných sťažnostiach spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s. r. o., Žehrianska 3179/3, Bratislava, IČO 44138369, zastúpenej advokátskou kanceláriou LawService, s. r. o., Stráž 3/223, Zvolen, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Pavol Konečný, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 391/2017-294 zo 7. februára 2018 a uznesením Krajského súdu v Nitre č. k. 9 Co 38/2018-249 z 21. februára 2018 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s. r. o. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných

práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 391/2017-294 zo 7. februára 2018 a uznesením Krajského súdu v Nitre č. k. 9 Co 38/2018-249 z 21. februára 2018 porušené boli.

2. Uznesenie Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 391/2017-294 zo 7. februára 2018 a uznesenie Krajského súdu v Nitre č. k. 9 Co 38/2018-249 z 21. februára 2018 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Nitre je povinný uhradiť trovy konania spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s. r. o. v sume 781,01 € (slovom sedemstoosemdesiatjeden eur a jeden cent) na účet advokátskej kancelárie LawService, s. r. o., Stráž 3/223, Zvolen, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ústavnej sťažnosti spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s. r. o. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Stav konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov uznesením č. k. IV. ÚS 614/2018-10 zo 16. novembra 2018 spojil ústavné sťažnosti vedené pod sp. zn. Rvp 1016/2018 a sp. zn. Rvp 1149/2018 na spoločné konanie a prijal na ďalšie konanie ústavné sťažnosti spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s. r. o., Žehrianska 3179/3, Bratislava, IČO 44138369 (ďalej len „sťažovateľka“), ktorými namietala porušenie svojich v záhlaví označených základných práv a slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 391/2017-294 zo 7. februára

2018 a uznesením krajského súdu č. k. 9 Co 38/2018-249 z 21. februára 2018 (ďalej aj „napadnuté uznesenia“). Sťažovateľka sa domáhala vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie jej v záhlaví označených základných práv a slobôd napadnutými uzneseniami krajského súdu, a súčasne žiadala napadnuté uznesenia krajského súdu zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľka zároveň požiadala v dvoch ústavných sťažnostiach o priznanie náhrady trov konania v sume 840,96 € vrátane dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) a v sume 423,86 € vrátane DPH.

II.

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a sťažnostná argumentácia sťažovateľky

2. V ústavnej sťažnosti doručenej ústavnému súdu 18. mája 2018 sa uvádza: «Voči Sťažovateľovi ako žalovanému bola zo strany žalobcu [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], trvale bytom [REDAKOVANÉ] (ďalej len „Žalobca“), dňa 21.9.2015 podaná žaloba o určenie, že je vlastníkom nehnuteľnosti - pozemku registra „C“, parcelné číslo [REDAKOVANÉ], orná pôda o výmere 1324 m², k. ú. [REDAKOVANÉ], obec [REDAKOVANÉ], okres [REDAKOVANÉ] (ďalej len „Pozemok“). Spolu s návrhom na určenie bol podaný aj návrh na nariadenie predbežného opatrenia. Žalobca pred začatím pojednávania zobral žalobu späť. Uznesením sp. zn. 25C/505/2015-190 zo dňa 13.4.2017 (ďalej len „Uznesenie 1“) bolo konanie zastavené. Súd rozhodol, že žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania. Rozhodol s poukazom na § 255 ods. 2 Zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), skonštatoval, že iný výrok by bol nespravodlivý, neodôvodniteľný a predčasný. Žalobca sa domáhal určenia vlastníctva z viacerých hmotnoprávných dôvodov. Súd sa k preskúmaniu dôvodov nedostal, keď skôr prišlo k vyriešeniu veci v správnom konaní, na základe výsledku ktorého by ďalšie konanie bolo bezpredmetné. Katastrálny úrad kúpnu zmluvu strán nezavkladoval z dôvodu zákonného predkupného práva štátu. Na tomto výsledku nesú resp. nenesú zodpovednosť obe sporové strany. Obe strany zmluvu podpísali. Aj Katastrálny úrad mal spočiatku iný názor na zavkladovanie kúpnej zmluvy. Je irelevantné, aký bol postoj žalovaného v správnom konaní. V čase, keď prišlo k späťvzatiu návrhu, nemožno vysloviť názor, že by návrh bol podaný predčasne, alebo nedôvodne, ale nemožno konštatovať, že bol návrh dôvodný. Súd vo veci rozhodoval len o procesných

nárokoch, z ktorých nemožno vyvodiť hmotnoprávny záver. Žiadna zo strán nezavinila zastavenie konania. K späťvzatiu nedošlo pre správanie žalovaného ani žalobcu, nie je zrejmé, aký by bol hmotnoprávny výsledok dokazovania. Vyžadovalo by si to rozsiahle dokazovanie, ako vo veci samej, čo by bolo aj zjavne nehospodárne, keď otázka trov konania je vedľajším produktom súdneho konania, nie jeho podstata. Súd skonštatoval, že výška trov tiež nebola Žalobcom určená správne.»

3. V ústavnej sťažnosti doručenej ústavnému súdu 6. júna 2018 sa uvádza: *«voči Sťažovateľovi ako žalovanému bola zo strany žalobcu [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], trvalé bytom [REDAKOVANÉ] (ďalej len „Žalobca“), dňa 16.9.2015 podaná žaloba o určenie, že je vlastníkom nehnuteľnosti - pozemku registra „C“, parcelné číslo [REDAKOVANÉ], orná pôda o výmere 648 m², k. ú. [REDAKOVANÉ], obec [REDAKOVANÉ], okres [REDAKOVANÉ] (ďalej len „Pozemok“). Spolu s návrhom na určenie bol podaný aj návrh na nariadenie predbežného opatrenia. Žalobca pred začatím pojednávania zobral žalobu späť. Uznesením sp. zn. 25C/496/2015-123 zo dňa 25.10.2016 (ďalej len „Uznesenie 1“) bolo konanie zastavené.»* Toto uznesenie súdu prvej inštancie bolo odôvodnené obdobne ako uznesenie č. k. 25 C 505/2015-190 z 13. apríla 2017.

4. Sťažovateľka podala proti obom týmto uzneseniam odvolanie. Tieto uznesenia súdu prvej inštancie boli v rámci odvolacieho konania potvrdené krajským súdom, a to uznesením č. k. 5 Co 391/2017-294 zo 7. februára 2018 a uznesením č. k. 9 Co 38/2018-249 z 21. februára 2018. Napadnuté uznesenia krajského súdu boli odôvodnené obdobne: *„Žalobca zavinil zastavenie konania, keď zobral svoju žalobu späť, pričom Sťažovateľ späťvzatie žaloby žalobcom nezavinil, ani sa nepričinil o späťvzatie žaloby. Žalovaný nezavinil zastavenie konania, pretože nesplnil to, čoho sa žalobca domáhal v žalobnom petite, ale je potrebné prihliadnuť práve k okolnostiam danej veci, ktoré viedli Žalobcu k podaniu žaloby, ako aj k dôvodom, pre ktoré musel Žalobca zobrať svoju žalobu späť. V týchto konkrétnych okolnostiach veci videl odvolací súd dôvody hodné osobitného zreteľa opodstatňujúce v danej veci rozhodnúť o nároku na náhradu trov konania v zmysle § 257 CSP.“*

5. Podľa sťažovateľky v napadnutých uzneseniach krajského súdu absentujú jasné a zrozumiteľné odpovede na všetky relevantné právne a skutkové otázky, napadnuté uznesenia vychádzajú zo skutočností, ktoré neboli preukázané, a sú nedostatočne odôvodnené v časti dôvodov hodných osobitného zreteľa. Sťažovateľka namieta, že krajský súd rozhodol o aplikácii § 257 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), k použitiu ktorého strany nemali možnosť sa vyjadriť, čo je v rozpore s právom na spravodlivý proces.

6. Na podporu uvedených argumentov sťažovateľka predložila ústavnému súdu uznesenia krajského súdu sp. zn. 25 Co 165/2017 z 13. septembra 2017 a sp. zn. 8 Co 262/2017 z 29. novembra 2017 vydané v skutkovo identických prípadoch, v ktorých krajský súd rozhodol odchylným spôsobom a sťažovateľke priznal nárok na náhradu trov prvostupňového, ako aj odvolacieho konania.

III.

Vyjadrenia odporcu, zúčastnených osôb a replika sťažovateľky

7. K veci sa vyjadril predseda krajského súdu listom sp. zn. Spr 1/19 z 15. januára 2019, v ktorom skonštatoval, že *„Vychádzajúc z ust. § 234 ods. 2 v spojení s § 220 ods. 2 CSP, ako i z obsahu oboch rozhodnutí krajského súdu je zrejmé, že odôvodnenie sťažnosťami napadnutých uznesení odvolacieho súdu jasným a zrozumiteľným spôsobom sa vysporiadalo so všetkými okolnosťami, ktoré majú pre vec podstatný význam a ktoré dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia, z ktorého dôvodu ho nemožno považovať za nepreskúmateľné.*

Z odôvodnenia rozhodnutí plynie, ako sa odvolací súd vypořiadal s procesným zavinením žalobcu na potrebe podať žalobu a jeho procesným zavinením na potrebe vziať žalobu späť, ktorého dôsledkom bolo zastavenie konania, ako i ozrejmil okolnosti, v ktorých vzhliadol dôvod pre aplikáciu § 257 CSP v daných prípadoch.

S ohľadom na vyššie uvedené zastávam názor, že v konaní vedených na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 5Co/391/2017 a sp. zn. 9Co/38/2018 neboli porušené základné práva sťažovateľky v rozsahu ňou označených článkov ústavy, listiny základných práv a slobôd a dohovoru, ktorých ochrany sa svojou sťažnosťou domáha. Majúc však na zreteli

doterajšie Nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky v skutkovo identických veciach (I. ÚS 153/2018, III. ÚS 98/2018, II. ÚS 569/2017, I. ÚS 168/2018) preto ponechávam na posúdenie Ústavnému súdu Slovenskej republiky, či postupom Krajského súdu v Nitre v predmetných konaniach došlo k porušeniu základných práv sťažovateľky.“. Krajský súd súhlasil s upustením od ústneho pojednávania.

8. Listom z 23. júla 2019 boli vyzvaní na vyjadrenie k prijatej ústavnej sťažnosti ako zúčastnené osoby [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]. V stanovenej lehote na výzvu nereagovali.

9. Sťažovateľka v stanovisku k vyjadreniu predsedu krajského súdu doručenom ústavnému súdu 4. februára 2019 zotrvala na svojich sťažnostných námietkach a zdôraznila, že *„3. Vyrovnáť sa s argumentom účastníka konania znamená uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov. Ak súd argument odmietne, musí ho v odôvodnení rozhodnutia buď vyvrátiť alebo spochybníť, prípadne vysvetliť, z akého dôvodu uvedený argument nie je právne relevantný v okolnostiach prípadu.*

4. Sťažovateľ zdôrazňuje, že nestačí, ak súd na argument účastníka konania síce zareaguje, ale vyrovná sa s ním nedostatočne len stručným konštatovaním, tak by bolo uplatňovanie práva len predstierané...“. Sťažovateľka súhlasila s upustením od ústneho pojednávania.

10. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva

11. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

12. Dňa 1. marca 2019 nadobudol účinnosť zákon o ústavnom súde v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavných sťažností, ktoré boli doručené ústavnému súde 18. mája 2018 a 6. júna 2018, postupoval v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona o ústavnom súde.

13. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o ústavných sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05). Zásada subsidiarity reflektuje aj princíp minimalizácie

zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o ústavnej sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

14. V súvislosti s tým ústavný súd opakovane judikuje, že pri uplatňovaní tejto právomoci nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

15. Predmetom ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základného práva sťažovateľky vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením krajského súdu č. k. 5 Co 391/2017-294 zo 7. februára 2018 a uznesením krajského súdu č. k. 9 Co 38/2018-249 z 21. februára 2018.

16. Podľa čl. 20 ods. 1 prvej vety ústavy každý má právo vlastniť majetok.

17. Podľa čl. 20. ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

18. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

19. Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

20. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednaná súdom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

21. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

22. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k týmto označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

23. Článok 46 ods. 1 ústavy je vyjadrením základného práva domáhať sa súdnej ochrany. Tento článok ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu. Zároveň v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy sa možno domáhať práv podľa čl. 46 ústavy

len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú, pritom však v súlade s čl. 152 ods. 4 ústavy musí byť výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v súlade s ústavou a súčasne v zmysle čl. 154c ods. 1 ústavy majú príslušné medzinárodné zmluvy vrátane dohovoru prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd (I. ÚS 22/03).

24. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je nepochybne aj rozhodovanie o náhrade trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08). Rozhodovanie o náhrade trov konania je súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy), určuje zákonná úprava náhrady trov konania obsiahnutá v Civilnom sporovom poriadku. Procesné predpisy, ktoré upravujú náhradu trov konania, preto treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu.

25. Ústavný súd posudzuje problematiku náhrady trov konania zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o náhrade trov konania pristupuje len za celkom výnimočných okolností (IV. ÚS 248/08, IV. ÚS 182/09, IV. ÚS 481/2013), ak zistí, že rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania.

V.

Posúdenie vecí ústavným súdom

26. V okolnostiach posudzovaného prípadu krajský súd využitím moderačného práva vyplývajúceho z § 257 CSP (v spojení s § 388 a § 396 ods. 2 CSP) napadnutými uzneseniami potvrdil uznesenia súdu prvej inštancie, ktorý rozhodol o náhrade trov konania tak, že stranám konania nepriznal náhradu trov konania.

27. Podľa § 257 CSP súd výnimočne neprizná náhradu trov konania, ak existujú dôvody hodné osobitného zreteľa. Citované zákonné ustanovenie predstavuje odchýlku zo zásady zodpovednosti za výsledok (§ 255 CSP) aj zo zásady zodpovednosti za zavinenie (§ 256 ods. 1 CSP). Súd podľa neho «nemusí zaviazať neúspešnú stranu sporu nahradiť trovy konania úspešnej strane, resp. nemusí zaviazať stranu, ktorá spôsobila vznik trov svojím zavinením, aby tieto trovy nahradila protistrane... Dôvody hodné osobitného zreteľa ani výnimočné okolnosti zákon neuvádza ani exemplifikatívne. Výklad týchto podmienok ponecháva na súdnej praxi. To však neznamená, že tým vytvára priestor na celkom voľnú úvahu súdu. V zmysle dnes už ustálenej judikatúry (pozri k tomu napr. uznesenia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 MCdo 17/2009, sp. zn. 5 Cdo 67/2010 či sp. zn. 3 MCdo 46/2012) ustanovenie § 257 nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnuť. Ustanovenie § 257 preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania. Strane, ktorá mala vo veci úspech, nemožno nepriznať náhradu trov podľa výnimočného ustanovenia len na základe všeobecného záveru hodnotiaceho dopad rozhodnutia o určitom druhu nárokov... Nejde o automatické pravidlo, ktoré by sa uplatňovalo vo vzťahu k určitému typu konania (k tomu napr. nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 292/07 či sp. zn. I. ÚS 303/12), ale ide o prvok individualizácie, nie ľubovôle zo strany súdu (pozri nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 727/2000)... Hranice sudcovskej úvahy sú dané účelom právnej úpravy náhrady trov konania, ktorá jej nepriznanie úspešnému účastníkovi pripúšťa len ako výnimku zo všeobecného procesného princípu zodpovednosti za výsledok sporového konania (§ 255 ods. 1). Priamo z textu zákonného ustanovenia vyplýva, že súd by mal podľa neho rozhodovať iba vo výnimočných prípadoch... Zmyslom predmetného zákonného ustanovenia je, že ak súd zvolí postup podľa neho, nemôže žiadnej zo strán (ani úspešnej, ani neúspešnej) priznať náhradu trov konania. Napriek doslovnému zneniu ustanovenia § 257 nepriznanie sa môže týkať všetkých trov alebo len ich časti... Na účely moderácie nie je rozhodujúce, na základe akej zásady boli trovy uložené a ktorá strana ich má platiť; moderovať možno aj trovy zastaveného konania.

Ak súd má v úmysle použiť moderačné právo alebo ak ho niektorá zo strán navrhne, musí súd umožniť protistrane, aby sa k tomu vyjadrila (k zámeru aj k dôkazom). Nie je možné, aby súd dospel k vnútornému presvedčeniu, že je potrebné aplikovať ustanovenie § 257 a strane, ktorá by inak trovy získala, to neoznámil a táto by sa to dozvedela až z rozhodnutia. Súd v prípade použitia ustanovenia § 257 je povinný „vytvoriť procesný priestor“ umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia [pozri k tomu rozsudok ESĽP Čepok proti Českej republike (sťažnosť č. 9815/10), ako aj nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. PL. ÚS 46/13 a sp. zn. I. ÚS 1593/15]. Strana má teda právo byť explicitne vyzvaná, aby včas k prípadnej aplikácii § 257 vyjadrila svoje stanovisko. Výrok rozhodnutia v prípade úplnej moderácie by mal znieť „stranám sa nárok na náhradu trov konania nepriznáva“ resp. „súd stranám nárok na náhradu trov konania nepriznáva“. Výrok, že „žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania“ už nemá v CSP oporu. Existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa musí súd vo svojom rozhodnutí riadne a presvedčivo odôvodniť, pretože v opačnom prípade by mohlo ísť o postup, ktorý by mohol mať znaky svojvôle. Nie je prípustné odôvodnenie obsahujúce iba odkaz na výpoveď účastníka konania bez toho, aby z neho bolo možné zistiť, z akých dôkazných prostriedkov súd čerpal svoje zistenia pre následný záver o odôvodnenosti aplikovať § 257. Aj podľa ustálenej súdnej praxe (pozri bližšie napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 119/03 či uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 67/2010) výnimočnosť použitia ustanovenia § 257, ako aj to, v čom súd videl, že išlo o prípad hodný osobitného zreteľa, musí byť náležite odôvodnené.» (ŠTEVČEK, M.; FICOVÁ, S.; BARICOVÁ, J.; MESIARKINOVÁ, S.; BAJÁNKOVÁ, J.; TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 940 – 943.).

28. Rovnako aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) vyplýva, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sa zakladajú (García Ruiz c. Španielsku z 21. 1. 1999). Judikatúra ESĽP nevyžaduje, aby na každý argument strany bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Georiadis c. Grécko z 29. 5. 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. 2. 1998). Z práva na spravodlivý súdny proces vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne

námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (Kraska c. Švajčiarsko z 29. 4. 1993, II. ÚS 410/06).

29. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenia krajského súdu nie sú vo vzťahu k aplikácii § 257 CSP presvedčivo odôvodnené a táto skutočnosť v konečnom dôsledku zakladá nepreskúmateľnosť a ústavnú neudržateľnosť ním vydaných rozhodnutí. Krajský súd v napadnutých uzneseniach nezohľadnil citované východiská ochrany základných práv a slobôd, preto jeho prístup pri rozhodovaní o podaných odvolaniach nemožno hodnotiť inak ako prísne formalistický, odporujúci obsahu základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

30. Ústavný súd konštatuje, že krajský súd sťažovateľku k prípadnej aplikácii § 257 CSP explicitne nevyzval, a teda o odvolaniach proti uzneseniam súdu prvej inštancie rozhodol spôsobom, ktorý je arbitrárny, a tým ústavne nesúladný, pretože nevytvoril procesný priestor umožňujúci sťažovateľke (strane sporu) vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia.

31. Ústavný súd zároveň ako ústavne nesúladnú vníma existenciu rozhodnutí krajského súdu vydaných v skutkovo identických prípadoch, v ktorých rozhodol odchylným spôsobom a sťažovateľke priznal nárok na náhradu trov prvostupňového, ako aj odvolacieho konania. Zo svojej rozhodovacej činnosti (II. ÚS 569/2017) má však ústavný súd vedomosť aj o existencii rozhodnutia, ktorým krajský súd potvrdil uznesenie okresného súdu o priznaní náhrady trov konania žalobcovi v rozsahu 100 % a zároveň rozhodol o priznaní nároku žalobcovi na náhradu trov odvolacieho konania. Napadnutými uzneseniami krajský súd potvrdil uznesenia súdu prvej inštancie, ktorý o náhrade trov konania rozhodol tak, že stranám konania nepriznal nárok na náhradu trov konania.

32. V tejto súvislosti ústavný súd už v minulosti vyslovil, že aj keď právne závery všeobecných súdov obsiahnuté v rozhodnutiach vo veci samej nemajú charakter precedensu, ktorý by ostatných sudcov rozhodujúcich v obdobných veciach zaväzoval rozhodnúť

identicky, protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie (III. ÚS 300/06). Pokiaľ súd rieši právnu otázku (tú istú alebo analogickú), ktorá už bola právoplatne vyriešená podstatne odlišným spôsobom, bez toho, aby sa argumentačne vyrovnal so skoršími súdnymi rozhodnutiami, nekoná v súlade s princípom právnej istoty v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy a môže tým porušiť aj právo účastníka súdneho konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 192/06). Potreba vysporiadať sa so známym rozhodnutím súdu v obdobnej veci z hľadiska jeho dôvodov, pokiaľ súd dospeje následne k opačnému názoru, je súčasťou požiadavky na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia (II. ÚS 426/2012). Právna istota spolu s požiadavkou ochrany legitímnych očakávaní principiálne neznamená právo účastníka konania na rovnaké právne posúdenie jeho veci. Nesporne však znamená právo na vysvetlenie dôvodov, pre ktoré sa konajúci orgán verejnej moci od stabilného, doteraz zastávaného právneho názoru odchyľuje (III. ÚS 51/2014).

33. Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť krajského súdu o tej istej právnej otázke je ústavne neudržateľná. V súčasnosti nie je úlohou ústavného súdu určiť (vzhľadom na princíp subsidiarity), ktorý z odlišných právnych názorov je správny, pretože riešenie tohto problému a zjednotenie rozhodovania je v pôsobnosti krajského súdu. Ústavný súd svojím rozhodnutím iba otvára cestu na riešenie problému v rámci odvolacieho konania.

34. Z pohľadu ústavného súdu prichodí v tejto súvislosti konštatovať, že zmena právneho názoru v obdobnej veci bez akéhokoľvek vysvetlenia zo strany súdu, prečo k zmene došlo, sa javí ako arbitrárnosť (svojevôľa) a je zásahom do princípu právnej istoty ako súčasť právneho štátu, keďže tento princíp predpokladá, že skutkovo obdobné veci budú obdobne právne posudzované.

35. Ústavný súd konštatuje, že z procesného aspektu je potrebné urobiť záver, že žaloba bola podaná dôvodne (to sa ale nemusí vzťahovať na hmotnoprávnu dôvodnosť žaloby, ktorá sa však v takomto prípade neskúma a neposudzuje), pretože v čase podania určovacej žaloby žalobca nemal inú právnu možnosť domôcť sa ochrany svojich práv.

K spä vzatiu žaloby viedli objektívne dôvody – protest prokurátora, na ktorý žalobcovia a ani sťažovateľka ako žalovaná nemali dosah, ale v dôsledku ktorého bola zabezpečená ochrana vlastníckeho práva žalobcov, čím odpadol predmet žaloby. Vzhľadom na to je v danom prípade opodstatnený záver, že stranám sa nárok na náhradu trov predmetného konania nepriznáva.

VI.

Záver

VI.1 K bodom 1 a 2 výrokovej časti nálezu

36. Na uvedenom skutkovom základe ústavný súd rozhodol, že napadnutými uzneseniami krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil napadnuté uznesenia a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (body 1 a 2 výroku nálezu) – obdobne sp. zn. III. ÚS 98/2018, I. ÚS 153/2018.

37. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

38. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

39. Úlohou krajského súdu preto bude opätovne rozhodnúť o odvolaniach sťažovateľky, majúc na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 2 CSP (ako aj v čl. 6 ods. 1 dohovoru), je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu

povinnosť hľadať také riešenie ním prejednávanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení.

VI.2 K bodu 3 výrokovvej časti nálezu

40. Sťažovateľka v stanovisku k vyjadreniu predsedu krajského súdu doručenom ústavnému súdu 4. februára 2019 požiadala ústavný súd o priznanie náhrady trov konania, ktoré vyčíslila celkovou sumou 1 262,15 € za 3 úkony právnej služby (prevzatie právneho zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, ústavná sťažnosť, stanovisko k vyjadreniu predsedu krajského súdu). V ústavnej sťažnosti doručenej ústavnému súdu 6. júna 2018 sťažovateľka požiadala ústavný súd o priznanie náhrady trov konania, ktoré vyčíslila celkovou sumou 423,86 € vrátane DPH.

41. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

42. Pri rozhodovaní o priznaní náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), podľa ktorej výpočtovým základom pre účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka, ak odsek 4 neustanovuje inak. Táto podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za I. polrok 2017 predstavovala sumu 921 €.

43. Ústavný súd preto v súlade s touto vyhláškou priznal sťažovateľke náhradu trov konania v celkovej sume 781,01 € z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za štyri úkony právnej služby, ktoré boli vykonané ešte pred spojením vecí na spoločné konanie (príprava a prevzatie vecí a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti v dvoch právnych veciach – vykonané v roku 2018) v sume po 153,50 € za jeden úkon a štyri režijné paušály v sume

po 9,21 € za jeden paušál vrátane 20 % DPH, ktoré zaviazal uhradiť krajský súd (bod 3 výroku nálezu).

44. Ústavný súd nepriznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia za stanovisko k vyjadreniu predsedu krajského súdu doručené ústavnému súdu 4. februára 2019 z dôvodu, že sťažovateľka v ňom neuviedla žiadne nové skutočnosti, ktoré by prispeli k objasneniu veci a rozhodnutiu o nej.

45. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

VI.3 K bodu 4 výrokovvej časti nálezu

46. Ústavný súd ústavným sťažnostiam sťažovateľky v častiach, ktorými namietala porušenie svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutými uzneseniami krajského súdu, nevyhovел (bod 4 výroku nálezu), keďže jej strohé tvrdenie o potrebe aktívne brániť jej vlastnícke práva, s čím je spojený vznik nákladov na právne zastúpenie, ktorým ho odôvodňovala, nepovažoval vzhľadom na obsah označených práv za právne relevantné, opodstatňujúce ústavný súd prijať záver o ich porušení.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. augusta 2019